

וראייתי לגאון א' שכתב וליתר שאת יכולים למכור לישמעאל המכירו, אלא שאסור למכור שדות לעו"ג בא"י ולפ"ז בחמץ קודם הפסח שנהגו שהמדידה אחר הפסח וא"כ האחריות חלה על המוכר צריך למכור גם החדר דשכירות לא קניא והרי אסור למכור בית בא"י וצ"ל דסומכין על מש"כ הט"ז ביר"ד (סי' קכ"ד סק"ד), דישמעאלים דינם כגר תושב, וראיה דר"י שדר קורבנא לאבידרנא ורב לבר ששך, וצ"ל דלא תחנם לא קאי רק על מאן דפלח לע"ג וה"נ לענין מכירה דנפקא לן מלא תחנם לא קאי עליהם וא"כ אפשר למכור לישמעאל המכירו ותהוי שביעית של עו"ג, ואכתיי"ל דר"י ורב משום דרך שלום הוה משדרי, ומ"מ י"ל דמשום הפסד נמי יש להקל בזה עכ"ל, ובאמת הה"ג הנ"ל ברח מהזאב ופגע בו ארי כי רוצים להמלט מאיסור שביעית בזה"ז דרבנן לרוב הפוסקים ופגע באיסור מכירת קרקע לעו"ג בא"י שהוא איסור דאורייתא לכר"ע

חזון איש שביעית סי' כ"ד אות א' ואות ד'

א' ואין חילוק בין אם כבר יש לו להעכו"ם קרקע או לא דבכל בית ושדה שמוסר להם ה"ה נותן חנייה לעכו"ם בקרקע זה ואף אם היה מקום להסתפק סתימת המשנה והגמרא והפוסקים מכרעת שאין חילוק [ועיין ע"ז י"ד ע"ב הא דקל ביש מזבנין ומאי קושי' דלמא דאית ליה קרקע ועוד כי מזבן לו דקל אחד הלא אינו מושיבו בזה בארץ]

ד' ואע"ג דלענין לא תתן להם חן על שעושה לריוח ישראל מותר וכמ"ש הר"ן פ' השולח לענין לשחרר עבדו וכו' הכא לענין חנייה בקרקע אין חילוק דנתינת חן אינו אלא ברגש החנינה אבל לא בדורש טובת עצמו אבל חנייה בקרקע המציאות של עע"ז על אדמת ישראל בקנין שנאווי לפני המקום וכו' וגם לא נתנה תורה לשיעורין ובכל נכרי שמכר לו עבר בלאו שף שלפי ראות עינינו אינו מתאחז בה

ולפיכך אין אין מקום להתיר למכור לנכרי בשביל להפקיע קדושת שביעית ואדרבה איסור שביעית דרבנן בזה"ז ומכירה לאו דאו' כטריפה ובב"ח וכי"ב וכ"כ במשיב דבר סימן נ' והמוכר ע"י שליח ודאי לא חייל המכירה מדין אין שליח לדבר עבירה

והנה לעיל סי' כ"א לא זכינו אי מכירה לזמן הוי בכלל מכירה או בכלל שכירות ואנהרניהו לעינין מסוגיא דע"ז י"ד ב' וכו' והרי אין לך מכירה לזמן יותר ממכירת אילן בלא קרקע שהרי אין לו רק עד שימות האילן

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כ עמוד א

דאמר קרא: אלא תחנם, לא תתן להם חנייה בקרקע. האי לא תחנם מיבעי ליה דהכי קאמר רחמנא: לא תתן להם חן! א"כ, לימא קרא לא תחנם, מאי לא תחנם? שמע מינה תרת. ואכתיי מיבעי ליה דהכי אמר רחמנא: לא תתן להם מתנת של חנם! אם כן, לימא קרא לא תחנם, מאי לא תחנם? שמע מינה כולהו. תניא נמי הכי: לא תחנם - לא תתן להם חנייה בקרקע; דבר אחר: לא תחנם - לא תתן להם חן; דבר אחר: לא תחנם - לא תתן להם מתנת חנם.

תוספות מסכת עבודה זרה דף כ עמוד א

דאמר קרא לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע - דריש נמי מהאי קרא בסמוך שלא ליתן להם חן ושלא ליתן להם מתנת חנם וסתמא דמלתא מיירי בכולהו עובדי כוכבים וכן משמע בסוגיין בסמוך וקשה דהאי לא תחנם בשבע אומות דוקא כתיב דכתיב (דברים ז) ונשל גוים רבים מפניך החתי וגו' וכתוב לא תכרות להם ברית ולא תחנם ולא תתחתן בהם ובפרק הערל (יבמות דף עו.) מוקמינן ליה בשבע אומות דבגירותן לית להו חתנות וכתוב עוד בתריה בתך לא תתן לבנו ואמרינן בספ"ק דיבמות (דף יז.) ובסוף האומר בקידושין (דף סח: ושם) דלרבנן דלא דרשי כי יסיר לרבות כל המסירין לא ילפינן מהאי קרא שאר אומות למימר דלא תפסי בהו קדושין דהא האי קרא בז' אומות כתיב וכן לא תחיה כל נשמה וי"ל דודאי בכל הנך קראי איכא טעמא רבה דלא מצינן לאוקמינן אלא בז' אומות ולא תחיה כל נשמה ליכא לאוקמי בשאר אומות דבהדיא כתיב בהו והיו לך למס ועבדוך וכן כי יסיר לרבנן דלא דרשי טעמא דקרא סברא הוא לאוקמי בשבע אומות דמסירי טפי וכן לא תתחתן ליכא לאוקמי אלא בשבע אומות שהרי כל שאר אומות מותרין לבא בקהל בגירותן חוץ מאותם שאסר הכתוב מצרי עמוני ומואבי אבל מתנת חנם ונתינת חן וחנייה אין שום טעם לחלק בין שאר עובדי כוכבים לז' עממים

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יד עמוד ב

ר"מ אומר: אף דקל וכו'. א"ל רב חסדא לאבימי: גמירי, דעבודת כוכבים דאברהם אבינו ד' מאה פירקי הויין, ואנן חמשה תנן, ולא ידעינן מאי קאמרינן. ומאי קשיא? דקתני, ר"מ אומר: אף דקל טב, חצב ונקלס - אסור למכור לעובדי כוכבים; דקל טב הוא דלא מזבנינן, הא דקל ביש מזבנינן, והתנן: אין מוכרין להם במחובר לקרקע! א"ל: מאי דקל טב? פירות דקל טב. וכן אמר רב הונא: פירות דקל טב

רש"י מסכת עבודה זרה דף יד עמוד ב

אין מוכרין להן במחובר לקרקע - כדמפ' לקמן /עבודה זרה/ (דף כ) משום דכתיב לא תחנם לא תתן להם חניי' בקרקע.

שׁוֹרֵת מְשִׁיב כהן (ענייני ארץ ישראל) סימן נח

ועתה אם באמת גדול הדחק, עד שתלוי בזה ח"ו חורבן הישוב, נראה דיש להתיר במלתא דרבנן למכור, ע"פ דרך המכירה של חמץ הנהוגה במקום דחק, ולסמוך דישמעאלים שאינם עע"ז אין בהם איסור של חני' בקרקע. ואם נאמר דאין קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר, הי' מקום

לומר דלא קיי"ל באיסור המכירה טעמא דמפקיע ממעשר (ועי' תוס' ע"ז כ"א ד"ה הא ולח"מ פ"י דע"ז ה"ג), והעיקר הוא טעמא דלא תחנם, לא תתן להם חניה בקרקע, וזוה"ל דישמעאלים אינם עע"ז, ודינם כג"ת, ומותר לתן להם חניה בקרקע. 2 ולפ"ר נראה דתלוי בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד (שם ה"ח), דהרמב"ם כתב דאין ג"ת נוהג כ"א בזמן שהיובל נוהג, ומשמע שגם לענין ישיבה וחניה בקרקע צריך דוקא שיקבל בפני ג' שלא לעבוד ע"ז, וכל שבע מצות ב"נ, אמנם הראב"ד כתב שאינו מודה לו בישיבת הארץ, משמע דס"ל שגם בזה"ז יש ג"ת לענין ישיבת הארץ, וי"ל דה"נ לענין חני' בקרקע. ומד' הכ"מ משמע דגם הרמב"ם מודה לענין ישיבה, ולא קאמר כ"א שאינו ג"ת לכל הדברים. ובאמת י"ל דיש נפ"מ בין לענין הדברים שנאמר בהם בתורה גר, דבעי' דוקא גר תושב גמור, והיינו להחיותו דכתיב גר ותושב וחי עמך, א"כ יש חיוב להחיותו כישראל ממש, אבל מה דאין מפורש דבעי' לזה גר, אלא הן הרחקות שמפורש בהו ענין עע"ז, א"כ י"ל פשוט דמהני כל שברור לנו שאינו בכלל זה, 3 ובפרט אומה שלמה המוחזקת בכך ע"פ דתה. וי"ל שלענין הדין דאין מעלין שפיר לא בעי' פרטי דין ג"ת כ"א כשאין עע"ז ג"כ מותר להעלותו, אלא דחיוב מצד התורה א"א כ"א בג"ת ממש, דגבי' כתיב וחי עמך, ולפ"ז י"ל דה"נ אין איסור כלל למכור לישמעאלים מצד דין חני' בקרקע כ"א מצד הפקעה דמעשר, ולדין דקיי"ל אין קנין, י"ל דגם מצד זה מותר. וי"ל דלמ"ד בטלה קדושת הארץ אין איסור זה כ"א מדרבנן, וי"ל דע"כ לא גזרו חז"ל בשכירות משום דאיכא תרתי חני' בקרקע והפקעת מעשרות, רק בער"כ דיש בו דין חני', אבל כשבטל העיקר לא גזרו משום הפקעת מעשרות. ואע"ג דאנו סומכין אמ"ד יש קנין אולי י"ל דכיון דאם ישראל לוקח אח"כ ממנו חייב, ולא חייב כיבוש יחיד, אין זו הפקעה. והעיקר שלא מצינו איסור מטעם ההפקעה לבדו, דלא גזרו חז"ל למכור לנכרי בגד של ד' כנפות מפני הפקעת ציצית, כפי הנראה אפי' לשמואל דכלי קופסא חייבים בציצית, אלא לצירוף עם טעמים אחרים. 4 א"כ כיון דבנכרי שאינו עע"ז, ובפרט אומה שלמה המפורסמת בכך, מסתברא דליכא איסור זה, לכה"פ לדעת הראב"ד בפ"י מה' ע"ז, שכתב דלא בעינן לענין ישיבת הארץ דוקא יובל, וה"ה לענין חני' בקרקע מן הסתם, ולד' הכ"מ גם הרמב"ם יודה בזה.

ויותר י"ל כמו דפי' הר"ן בגיטין פ' השולח על שחרור עבד לדבר מצוה, דמותר מטעמא דלא תחנם נאסר דוקא כשמכין לטובתם, וה"נ לא שייך אי' דחניה בקרקע במכירה כזו, שהיא דרך הערמה להפקיע מקדושת שביעית, כדי שיוכלו לעבוד בהיתר, שהיא לטובתינו כדי שיתחזקו ישראל בקרקע. וקצת משמע כן מבכורות ד' ד' מעובדא דרב מרי, דהוה מקני לנכרי אודנייהו דחיותי', ומשמע דהיה נוהג כן לכל בהמות שלו אפי' הגסות, ולמה לא יהי' אסור משום דאסור למכור בהמה גסה לנכרי, ולכאורה משמע דה"ה מכירת חלק ממנה ג"כ אסור, דמאי שנא, אלא י"ל כיון שעשה כן רק כדי להתיר מחיוב בכורה אין זה בכלל האיסור, וי"ל דה"ה נמי לענין חני' בקרקע, אע"ג דאין הדבר דומה כ"כ, דחני' בקרקע י"ל דהוא דאורייתא, מ"מ זכר לדבר איכא. והדבר מסתבר ג"כ שכיון שיסוד הדבר הוא לטובת ישראל לא אסרה תורה, בפרט שידוע הוא שלא תשאר הקרקע בידו של נכרי, ואחר שביעית יחזור וימכרנה לישראל, זה שלקחה ממנו, י"ל דלא שייך האיסור בכה"ג.

אמנם יש לפקפק על היתר הערמה כזאת מפני שניכר הדבר שהיא הערמה. אבל ראוי לצרף היתר זה עם סברא דלעיל שהישמעאלים אינם עע"ז, ומותר למכור להם, ואם יפקפק אדם בדבר נאמר דאיסור תורה ליכא בכה"ג שמוכר לטובת ישראל, וא"כ במידי דרבנן, במקום דחק גדול כזה, יש לילך לקולא. (בויסק שנת תר"ס)

שבת הארץ, מבוא, סי' יב

בענין לא תחנם. שאסור למכור לגוי קרקע בארץ ישראל. יפה העיר חד מבי דינא הרה"ג ר"ז שך נ"י, ד"ל דבגוי שבלא"ה יש לו חניה בקרקע אין התוספת

יב

הקדמה לספר שבת הארץ

וזאת למודעי כל הדברים. אשר הרציתי ב"מבוא" להמליץ על אחינו יושבי אדמת קדשנו ת"ו הסומכים על ההיתר הנהוג משממות שעברו. ע"פ הוראת חכמים שמצאו את הדבר נכון להורות בו הלכה למעשה להוראת שעה, לא באו כיאם להודיע שלא להשוות את העובדים הללו — העושים את מעשיהם ע"פ הוראה מסודרת — לעוברי חק תוה"ק חלילה. וכן למען חזק את רבים מאחיגו פזורי הגולה, הכמהים לבא ולהאחז בארץ חמדה אם רק יראה להם דרך איך להתפרנס מעמל כפיהם, ופוחדים הם מפגי הפסק העבודה בשביעית בזמן הזה. אשר ברכת ד' עודנה חבויה עד בא עת הנאתה ביב. וביחוד אותם החפצים להשקיע סכומי-כסף גדולים לכוונן פרדסים. כרמים, שדייתבואה, גני-חמד. שהם דואגים מאד מפני שביטת המסחר והפסק חבורו בשביעית. שעלידי-זה לא יוכל להתכונן כמהה הגונה גם בכל ימות השנים כולם. מתוך כך אלה ואלה מושכים את ידיהם מארץ הקדש ומשקעים עצמם בארץ-העמים, וקדושת חמדת ישיבת ארץ-הקדש ובגינה נעזבת מהם. לפיכך מצאתי לנפשי חובה, לבאר את תבן ההיתר הגד* על יפי ההפקעה בעת ההכרח, למען דעת. שאם ידרש הכרח ישיבת אה"ק להתנהג בו. הרי הדבר ערוך וגבת ע"פ יסודות נאמנים, והאלה לעזוב משום זדו את חמדת ארץ צבי, ומעלת-בקודש העליונות. אל הפרט ואל הכלל האמורים. נזכרים ונעשים בישיבתה ובגינה ע"י עם ד' אסירי התקוה- אבל חלילה וחלילה למן מזה איזו התרשלות מקיום המצוד. הקדושה והחביבה הזאת, לכל אשר נתן ד' דוח"טהרה בלבבו ודי אמץ ובטחון בנפשו לעשות ולקים את כל פרשת ידבר השמטה, כהלכתה וכמאמרה. — ברוך יהיה לד' שומ ציון. החפץ בארץ חמדה ובקדושת מצותיה התלויות בה. אשר בהם אוצר חביון גנוז ושרש גאולת עולמים לגוי קדוש על אדמת חקדש. ועגון דא ודאי אין צריך למודעי, שלא ימצא שום יחיד או מוסד, שישתמש בדברים, לכוח חם ושלום. לעבוד בשביעית, אפילו ע"פ סדרי ההיתר בדרך ההפקעה, את אלה אנשי לב אשד רוח אהבת ד' וחמדת מצותיו נוססה בהם. והם רוצים בכל לבם לשמור ולקיים את מצות השמטה כמאמרה בלא שום דרכי הקולות שנאמרו מפני דוחק השער- ובודאי ידעו גס אלה אשר תעלה בידם שמירת המצוד, במילואה לדון לכף זכות בכל רגשי כבוד ואהבת ישראל, את כל אלה שמצבם בפרט או מצב הישוב בכלל מכריח אותם להתנהג ע"פ סדרי ההיתר וההפקעה, *ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם ו האמת ו השלום א הבו*.